

METİN KAÇAN'IN AĞIR ROMAN ADLI ESERİNDE 'KÖTÜ'LÜK ALGISI*

Öğr. Gör. Dr. Zehra ERGEÇ**

Öz: İnsanlığın varoluşundan bu yana “kötü”, “kötülük” kavramları üzerine birçok fikir ileri sürülür. Felsefi, dinî, edebî eserlerde etkisini gösteren söz konusu kavramlar, Metin Kaçan'ın *Ağır Roman (1990)* adlı eserinde de işlenir. Bu sebeple çalışmada, Terry Eagleton'ın “kötü”, “kötülük” kavramları üzerine ortaya koyduğu görüşlerden yola çıkarak Metin Kaçan'ın *Ağır Roman* adlı eserini mercek altına almak amaçlanmıştır. Eagleton'ın kötülüğün kaynağıyla ilgili tezlerini, *Ağır Roman*'daki cinayet ve intihar olaylarıyla ilişkilendirmenin mümkün olduğu saptanmıştır. Romanda olaylar, “iyi-kötü” karşıtlığı ekseninde gelişir. Kötülüğün iyiliği tehdidinin kaçınılmaz olduğu algısı gerek kişi kadrosuyla gerekse olayların akışıyla roman boyunca sorun-sallaştırılır. Eserin ana mekânı olan Kolera'da, cinayet, cinsel sapkınlık, hırsızlık, şiddet ve suç gündelik yaşamın akışında olağan şeyler olarak sunulur. Kötülüğün olumlu bir unsur olarak romanda varlık kazandığı birçok olay parçacığı gözlemlenmiştir. İyi-kötü kavramının genel kabullere göre değil, Kolera sakinlerinin algılayış biçimleri doğrultusunda şekillendiği tespit edilmiştir. Eser bu yönüyle iyiyi yücelten; kötüyü yeren anlayışa tezat bir konumda yer alır.

Anahtar Kelimeler: Terry Eagleton, Metin Kaçan, *Ağır Roman*, kötü, kötülük, kötücül tutum.

THE PERCEPTION OF 'EVIL' IN METİN KAÇAN'S *CHOLERA STREET*

Abstract: Since the existence of humanity, many ideas have been put forward on the concepts of 'evil' and 'evilness'. The aforementioned concepts, which have an effect on philosophical, religious and literary works, are also discussed in Metin Kaçan's work named *Cholera Street (1990)*. Accordingly, in our study, it was aimed to scrutinize Metin Kaçan's work titled *Cholera Street* on the basis of Terry Eagleton's views on the concepts of “evil” and “evilness.” As a result of the study, it was determined that that it is possible to associate Eagleton's theses about the source of evil with the murder and suicide incidents in *Cholera Street*. Events in the novel develop along the axis of the 'good-evil' contrast. The perception that the threat of the good being under the threat of the evil is inevitable is problematized throughout the novel, both by the characters of the novel and the course of the events. In *Cholera*, which constitutes the main venue of the work, murder, sexual perversion, theft, violence and crime are presented as

OTCID ID : 0000-0002-6949-9124

DOI : 10.31126/akrajournal.904068

Geliş tarihi : 26 Mart 2021 / Kabul tarihi: 05 Haziran 2021

*Bu çalışma, Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından 5-6 Mayıs 2014 tarihinde düzenlenen Edebiyat Buluşma V: Edebiyatımızda Kötülük ve Kötüler Sempozyumu'nda sunulan "Metin Kaçan'ın Ağır Roman Adlı Eserinde Kötülüğün Ağırlığı" başlıklı tam metnin basılmamış bildirisine dayanmaktadır.

** Kilis 7 Aralık Üniversitesi Türk Dili Bölümü.

common phenomena in the flow of daily life. In the novel, many fragments of incidents were observed in which the evil is manifested as an affirmative element. It was determined that the concept of the good and the evil is shaped not according to general acceptances, but in line with the perceptions of the inhabitants of Cholera. With this aspect, the work has a stance against the understanding that glorifies the good and demonizes the evil.

Key Words: Terry Eagleton, Metin Kaçan, *Cholera Street*, evil, evilness, pessimistic.

1. Giriş

İnsanın varoluş amacını sorgulamaya başlamasıyla birlikte “kötü” ve “kötülük” ile ilgili sorgulamalar da ortaya çıkmaya başlar. İnsanın sonsuz mutluluğu ve özgürlüğü elde etme amacına bağlı olarak şekillenen varolma çabası, onu bu gayeden alıkoyacak engelleri ortadan kaldırmaya yönelik davranış ve tutumların niteliği “iyi-kötü” kavramını da belirler.

“Kötü”nün Türkçe sözlüklerdeki kelime anlamına bakıldığında “İyinin karşıtı olan. (1.) Değersiz bulmanın, kınamanın, ayıplamanın konusu olan her şey; istencin yasaya uygun bir biçimde karşı gelmeye ve elinden geldiğince değiştirmeye hakkı olduğu her şey. (2.) Ahlak değerlerine ve törel istence karşı olan her şey. Bu anlamda: (a.) Düzen bozucu ve yıkıcı olarak beliren şeyler, (b.) Olumsuzluk ve yadsıma ilkesi olarak beliren şeyler.” olarak tanımlandığı görülür (Akarsu,1994:120).

“Kötülük” ise; “İnsanın gereksinmelerine, çıkar ve dileklerine aykırı olan, bir topluma, bir toplumsal kümeğe, bir kişiye zarar verici sayılan, özdeksel ya da tinsel bir nesnenin, bir olayın niteliği.” olarak tanımlanır (Ozankaya, 1995, 85).

Felsefi manada kötülüğü genel olarak ahlaki kötülük, metafizik kötülük, doğal kötülük şeklinde üç ana başlık altında sınıflandırılabilir. Ancak metafizik kötülük, bazı düşünürler tarafından doğal kötülükle bir tutulur (Şen Sönmez, 2016: 19).

Kötülüğün kaynağı ve tanımları ile ilgili birçok görüş mevcuttur. Jeffrey Burton Russell, kötülüğün sınırlarının belirsizliğini vurgular ve kötülüğün insanların algısına bağlı olduğunu iddia eder. Russell, kötülüğün kaynağına yönelir ve ortaya çıkmasına sebep olan acının dikkate alınmasını ister. Ona göre kötülük tanımlanırken bu husus göz ardı edilmemelidir (Russell, 1999: 11-13). Charles Werner kötülüğün zirveye ulaşmasını insana dayandırır. Ona göre kötülük, her insanda içgüdüsel olarak bulur (Werner, 2000: 8-9). Hermetik Külliyyat ise, kötülüğün iyiden sapılması sonucu meydana geldiğini savunur. Bu anlayışta, zaman içinde iyinin tahribata uğramış olduğu ve neticesinde kötülük kavramının oluştuğu inancı hüküm sürer (Alt, 2016: 63).

Edebiyat tarihi boyunca eserlerde merkeze alınan konuların başında kötülük kavramı gelir. Birçok kötü edebî karakter, edebiyat tarihinin önde gelen figürlerine arasında yer alarak okurun belleğinde yer etmiştir. John Milton’ın

(1608-1674) *Kayıp Cennet* (1667) adlı eseri, Âdem ile Havva'nın cennetten düşüşlerini konu edinir. Cennetin kaybı, insanların kötüleşmesine zemin hazırlayan bir fitil olarak ele alınır.

Marksist düşünür Terry Eagleton (1943), *Kötülük Üzerine Bir Deneme* (Türkçe ilk baskısı 2011) adlı eserinde edebiyat ve kötülük arasındaki bağa eğilir. Eagleton, eserine İngiltere'de on yaşında iki çocuğun bir bebeği işkenceyle öldürmeleri örneği üzerinden kötülük kavramını irdeleyerek başlar. Eagleton, bu olay karşısında dehşete düşen halkı sorgular. Zira ona göre çocuklar yarı ehlileştirilmiş yaratıklardır. Çocuklar yetişkinlere göre daha zayıf bir ahlak anlayışına sahiptir. Diğer her şeyde olduğu gibi bu konuda da yetişkinlere nazaran gelişimlerini tamamlamamışlardır (Eagleton, 2012: 7-8). Eagleton, katil çocuk davasında görevli polis memurunun katil çocuklardan birine bakıp, onun kötü olduğu hükmüne vardığını dile getirmektedir. Kötülüğün insan doğasında olduğu fikrini savunan polis memuru, toplumsal şartların göz ardı edilmesini talep eder. Şayet katil çocuklar, ebeveyn ihmali, fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalma, kötü barınma şartları gibi sebepler yüzünden bu cinayeti işlediyse onlara ceza indirimini uygulanacaktır. Dolayısıyla bu durum yargılamalarda “birini tanımak, onu affetmektir” desturunun kabul edildiğinin göstergesidir. Bu sebeple de Eagleton, kötü olanı tanımlarken anlayışımızın ötesindeki olaylardan ve durumlardan yola çıktığımızı vurgular (Eagleton, 2012: 8).

Eagleton, insanın doğasında kötülüğün iki yönlü ilişkisine dikkat çeker. Melek yönü ve iblis yönü birbirini içerir. İnsanın doğasında kötülüğün iki yüzü bir arada tecessüs eder (Eagleton, 2012: 70). Eagleton'a göre kötülüğün bu ikircikli hâli Nazi Almanya'sında tezahür eder. Nazizm kahramanlığı, fedakârlığı, saflığı ilke edindiğini iddia ederken Nazi askerleri birer ölüm makinesine dönüşerek ahlaka ve iyiliğe aykırı bir tavır sergiler (Eagleton, 2012: 69).

Eagleton'a göre kötülük kendisi için bir eylemdir ve belli bir amaca dayanmaz (Eagleton, 2012: 89). Marksist bir bakış açısıyla kötülüğü değerlendiren Eagleton, kötülüğün kaynağını insanın ekonomik ilişkilerin yaptırımlarının sonucu olan sosyal adaletsizlikte arar.

Eagleton edebî karakterler aracılığıyla kötülükle ilgili düşüncelerini ortaya koyar. Bronte, Milton, Thomas Mann, Graham Greene, Dickens ve Shakespeare'in kahramanlarının aracılığıyla kötülükle ilgili tezlerini açığa çıkarmaya çalışır.

Eagleton, bir eylemi ‘kötü’ olarak tanımlamanın, onun ‘iyi’ olmadığı anlamına geldiği fikrine karşı çıkar. Bir şeyin kötü olduğunu ileri sürmenin “anlayışımızın ötesinde olduğu” anlamına geldiğini dile getirir (Eagleton, 2010: 8). Hegel gibi kötülüğün bireysel özgürlükle eş güdümlü geliştiğini söyleyen Eagleton, insanın asla sahip olamayacağı sonsuz özgürlük arzusunu, kötülüğün kaynağı olarak görür (2012: 32). “*İnsanoğlu gerçekten de belli bir derece*

özerklik elde edebilir. Ancak bunu sadece başka insanlara hissettiği derin bir bağımlılık, onu her şeyden önce insan yapan bağımlılık anlamında elde edebilir. (...) Katıksız bağımsızlık kötünün rüyasıdır.” (Eagleton, 2012: 32).

İnsanın sonsuz olabilme cazibesince kapılarak hep kendi sınırlarının ötesine varmayı hedeflemesi bir bakıma onun yok oluşunu da hazırlar. Çünkü sonsuzluk bünyesinde hiçliği de barındırır ve insanın sonsuzu arzulaması bir bakıma onun hiçliğe yönelmesidir. Bu arzu insanı Freud’un “ölüm isteği” olarak ifade ettiği kavrama götürür. “*Freud, ayıplarımız için bizi azarlayan ahlak duygusunun, yani süper egonun, ölüm güdüsüyle bağlantılı olduğunu söyler. Hatta süper egoyu ‘saf bir ölüm güdüsü kültürü’ diye tanımlar.*” (Eagleton, 2012: 98). Süper ego bireyi noksanından dolayı kınarken ruhunun ölümcül bir suçluluk duygusuyla kaplanmasına sebep olur. Eagleton, insanın mazoüst yapılarından dolayı süper egonun azarlarından haz alındığını ve her hatadan sıra dışı biçimde mutluluk duyulduğu için hatalara kucak açıldığını belirtir. Ancak bu durumun insanın kendini daha suçlu hissetmesine sebep olur (Eagleton, 2012: 98). Katmerlenen suçluluk duygusu süper egonun daha saldırgan bir güç olarak dönüş yapmasına yol açar. Bu süreç, kısır bir döngü biçiminde devam eder. Suç, ayıp-yasa, arzu üçgeni insanı bir çıkmaza sürükler. “*Bu acımasız "yasa"yı yatıştırmaya çalıştıkça kendimizi daha çok parçalamaya meylederiz.*” (Eagleton, 2012: 98). Tünelin ucunda ışık görünmediğinde içinde bulunan açmaz insanı “*Freud’un değişimiyle melankoliye, günümüz jargonuyla akut klinik depresyona itebilir.*” (Eagleton, 2012: 98). Bu durum insanı intiharla egoyu yok etmeye götürebilir. “*İçgüdüsel isteklerimizden her vazgeçişimizde süper egonun otoritesi ve akıldışı garezi biraz daha güçlenir ve suçluluk hissimiz biraz daha derinleşir. Bu kindar meleke tam da bize yasakladığı arzularla semirir. Dahası tatsız bir ironi sonucu, bize yasaklar koyan "kamun", aynı zamanda bizi ihlallere özendirir.*” (Eagleton, 2012: 98-99). Eagleton, süper egonun yasaklamalarının insanı kötülüğe sürüklediğini düşünür.

Eagleton’a göre sıradan gerçeklikte kötülüğün izlerine rastlanır (Eagleton, 2012: 115). Kötülük apaçık şekilde görünür olmasa da gündelik olay ve durumlarda kötülüğe örtük biçimde tesadüf edilir. Bu konuda, Hannah Arendt de Eagleton ile benzer fikre sahiptir. Nazi suçlularının yargılandığı mahkemede askerlere işledikleri kötülüklerin sebebi sorulduğunda askerler “bana verildi yaptım” şeklinde cevap verirler. Bu cevap kötülüğün sıradanlığını ortaya koyar vasıftadır (Arendt, 2009: 95). Kötülüğün toplumda sıradanlaşması Eagleton, Arendt gibi düşünürler tarafından bu tarz örneklerle açığa çıkarılır.

Çalışmada buraya kadar olan bölümde kötü ve kötülük kavramının tanımından ve bu kavram hakkında öne sürülen görüşlere yer verilmiştir. Devamında ise Eagleton’ın Freud’un “ölme arzusu” kavramını ödünç alarak geliştirdiği

kötülük ile ilgili görüşleri doğrultusunda Metin Kaçan'ın *Ağır Roman* adlı eserini incelemek amaçlanmıştır. Eserin kısa bir özeti verildikten sonra; “*Ağır Roman*’da Yer Alan Kötü Olay, Kişi ve Ögeler”, “*Ağır Roman*’da Olumsuz Bir Faktör Olarak Yer Alan Kötülük Unsurları”, “*Ağır Roman* Kahramanlarının Kötücül Tutumu” alt başlıklarında eserde tespit edilen “kötü” kavramıyla ilişkilendirilebilecek olgular sunulmuştur.

2. Uygulama

2.1. Romanın Özeti

Ağır Roman, Metin Kaçan'ın ilk romanıdır. Bu eser, 1990 yılında Metis Yayınları'na basılır. Roman adlandırılmamış altı bölümden oluşur. Bölümler arası geçiş Kolera'nın gündeminin değişmesine göre şekillenir.

Kolera Sokağı'nın sakini Salih, babası Yıkık Köprülü Berber Ali'nin berber dükkânında çalışır. Salih, babasının baskıcı tutumundan dolayı burada çalışmak yerine büyük bir hayranlık duyduğu Arap Sado'nun yanında yer almak ister. Reis tarafından öldürülen Arap Sado, ölmeden önce yerini ve namını Salih'e bırakır.

Bu sırada Salih'in ağabeyi Reco, okulda sanatsal yeteneği anlaşılmadığı için Kolera dışından yeni arkadaşlar edinir ve evi terk edip yeni bir hayat kurar. Salih ise marangozhanede çırak olarak çalışmaya başlar. Fakat kısa bir süre sonra marangozhaneyi terk ederek Fil Hamit'in araba tamir atölyesinde işe girer. Ruhsal bunalım içinde olan Salih, intihar girişiminde bulunur. Başarısız olduğu bu eylemden sonra yaşama tutunmak için Kolera'da saygın bir konumda bulunan “bitirimler”in arasına katılır. Bitirimlerin arasında güce kavuşan Salih, elde ettiği gücü kaybetmek istemez. “*Güçlü insanın aklının derinliklerindeki çekirdek korku güçsüzlüktür.*” (Atabek, 1989: 28). Salih de gücünü kaybetme korkusunu yüreğinde hisseder. Bitirimler arasındaki yerini sağlamlaştırmak isteyen Salih, geceleri cinayet işleyen kimliği belirsiz Kolera canavarını yakalayacağı konusunda sokak sakinlerine söz verir. Fakat sevgilisi Tina'ya duyduğu aşk yüzünden Kolera canavarını yakalama görevini yerine getiremez. Kolera eşrafı tarafından çok sevilen, eski bir konsomatris olan Puma Zehra'nın ölümü üzerine Kolera canavarının peşine tekrar düşer. Bir gece, amansız takip son bulur ve Kolera canavarını yakalayarak iki kulağını da keser. Bunun üzerine namı yayılır ve “Gılı Gılı” lakabını alır.

Salih, birlikte bir hayat kurmayı düşlediği ve uğruna cinayet işlediği sevgilisi Tina'nın kendisini Fil Hamit ile aldattığını öğrenir. Dünyası başına yıkılan Salih, babasının ölüm haberiyle karanlık bir çıkmaza sürüklenir. Yaşadığı hayal kırıklığını atlatamayan Salih, sustalıyla bileklerini keserek yaşamını sonlandırır.

2.2. Ağır Roman'da Yer Alan Kötü Olay, Kişi ve Ögeler

Ağır Roman'da şehir merkezinin arka sokaklarında hayatta kalma mücadelesi veren, ötekileştirilmiş insanların kendilerine özgü yaşamları yansıtılır. Metin Kaçan, söz konusu eserde, Kolera Sokağı gibi kenar mahallelerde yaşayan insanların hayatlarına dair izlenimlerine geniş ölçüde yer verir. Şehir merkezinin ahlaki, kültürel, hukuki düzeni Kolera Sokağı'nda geçerliliğini yitirir. Yasal olan hemen her şeye başkaldıran Kolera Sokağı, kendine özgü kuralları olan bir mekândır. Kolera Sokağı'nın sakinleri, yürürlükte olan yasalara değil kendi hayat düzenlerine göre yaşarlar. Cinayet, şiddet, fuhuş, uyuşturucu, kumar, gasp, hırsızlık gibi yasaların ve genel ahlakın onaylamadığı şeyler, "Ağır Roman"ın sosyal yaşantısında yer bulur. Bu durum Eagleton'ın kötüyü ve kötülüğü aslında algılamıza göre belirlediğimizi iddia etmesi ile örtüşür.

Bireyin dış dünyaya karşı zırhlarından kurtulabileceği güvenli, sevgi dolu bir sığınak olarak tanımlanan aile ortamı bu nitelikleri barındırmadığı takdirde şiddetin ilk durağı olabilir. Kolera'da çocuklar, aile içi şiddete tanık olarak büyür. Salih, babası Berber Ali'nin annesine uyguladığı şiddete birçok kez şahit olur. Dahası sokaktaki diğer evlerde de durum benzer şekilde seyredir. Erkeklerin kadınlara şiddet göstermesi olağan karşılanır. "*Kendilerini alçatma ve yok saymaya eğilimli bir toplumsallaşma uğraşma boyun eğdirilen kadınlar, feragat, teslim ve sessizlik gibi olumsuz erdemleri öğrenirler.*" (Bourdieu, 2018: 67). Şiddetin duygusal sonuçları (aşağılanma, güven yıkımı, hayal kırıklığı), psikososyal sonuçları (suçluluk, utanç), fiziksel sonuçları (kırılan kemikler, deride morluklar, yara bere), İmine ve sokaktaki diğer kadınlarda gözlemlenir. Şiddetin kadınlar üzerindeki bu etkileri, çocuklarda da benzer biçimde görülür. Salih, kendine şiddet uygulayan babasından çok korkar. Onun bu korkusu, rüyalarına da yansır: "*Gecenin ilerleyen saatlerinde Gili Gili Salih de 'Vurma baba! Kulağımı çekme babacığım!' diye sayıklamaya başladı.*" (Kaçan, 2012: 39). Böylelikle romanda kötülüğün neticesi olan şiddetin insanın en yakınlarına kadar tesir ettiği gözler önüne serilir.

Kolera'da, insanlar kendilerini var edebilmek, yaşamaya hak kazanabilmek için öldürmeyi göze almalıdır. Sonu ölümle bitebilecek kavgalara tutuşmaktan kaçmamalıdır. Kolera Sokağı'nın sakinleri cinayeti, ölümü ve şiddeti olağan şeyler olarak görür. Bu durum Eagleton'ın kötülüğün yaygın olduğu ve gündelik, sıradan olayların içerisinde teşhis edilebileceğinin altını çizmesi ile eş değer mahiyettedir. Kolera'da gerek mahallelilerin gerek sokak dışındaki kişilerin gerçekleştirdiği birçok cinayete tanık olunur. Berber Ali, kendisinden haraç almak isteyen Reis'e kafa tutarak bıçakların konuştuğu ölümcül bir kavgaya girer. Yeraltı dünyasının tek hakimi olmak isteyen Reis, mahallenin kabadayısı Arap Sado'yu adamlarına öldürtür. Kolera canavarı, mahallede birçok

seri cinayet işler. Polislerin bu katili yakalayamamaları sonucunda Salih, Kolera canavarının peşine düşer ve onu yakalayıp iki kulağını birden keserek kan kaybindan ölmesine neden olur. Salih, intikam almak amacıyla sevgilisi Tina'nın yüzünü jiletleyen satıcısını sustalıyla delik deşik ederek nefesini keser.

Romanda yeraltı dünyasının temsilcisi olan reis ve adamları, baskı uygulayarak, şiddet göstererek ve sömürücü bir tutum sergileyerek Kolera halkına zulmeder. Reis ve adamları Kolera'nın tüm esnafını haraca keser ve isteklerine boyun eymeyi reddedenleri çeşitli şekillerde cezalandırırlar. Berber Ali kendilerine haraç vermediği için dükkânının camlarını kırarlar. Kendilerine karşı gelen çiğerci Tıbbi Usta'nın çok sevdiği atının canına kıyarlar. Hatta Kolera Sokağı'nı tamamen ele geçirip tüm gücü kendilerinde toplamak için mahal-lenin kabadayısı Arap Sado'yu öldürürler.

Toplumun güvenini ve huzurunu sağlamakla yükümlü olan polisler, bu görevlerini yerine getirmedikleri için *Ağır Roman*'da “zorba” olarak anılır. Polislerin asıl amaçları kötülüğü önlemek ve kötülerini cezalandırmak olaması gerekirken; kötülüğe göz yumması iyi, masum ve suçsuz insanları töhmet altında tutup onlara işkence yapması eleştirilir.

Polisler, rüşvet aldıkları için uyuşturucu satıcılımasına göz yumar ve herhangi bir yasal işlem yapmazlar. Üstelik sivil halktan bu şekilde para almayı âdet hâline getirecek kadar ileri giderler: “*Zarbolar, ... en dandik olaylarda Ali'yi karakola çekiyorlardı. Ali küçük jestler yaparak karakolu besliyordu ...*” (Kaçan, 2012: 132).

Polisler, amirlerinin takdirini kazanabilmek için suçsuz insanları zanlı diye tutuklarlar. Tutukluların ifadesini alabilmek için işkence yöntemine başvururlar ve bu işlemi gerçekleştirirken âdeta büyük zevk duyarlar: “*Kalın halatlarla elleri ayakları bağlanan Ali, sırtına yağlı kırbacı yedikçe nezarethanenin sıvalarını bağırarak döküyordu. Yaptıkları işten sonsuz derecede keyif alan zarbolar ... daha bir şevkle ve kahkahalar çıkararak sağlam bedene indirdiler.*” (Kaçan, 2012: 133).

Böylece toplumda güveni ve huzuru sağlayacak mekanizmanın işleyiş düzeninin aksaması net bir biçimde eleştirilmiş olur. Bunun yanı sıra iyinin, masumun kötü karşısındaki güçsüzlüğü ve savunmasızlığı da bir kez daha vurgulanır.

Kolera halkının yaşamında ölüm, kavga, şiddet ve korkunun yanı sıra; uyuşturucu, kumar, gasp, hırsızlık ve sahtekârlık da yer alır. *Ağır Roman*'da suç, Bataille'in belirttiği gibi karşımıza “içindeki her şeyi yok etmiş, hazırladığı toptan yok etme eylemiyle özdeşleşen devasa bir gücü biriktirmiş ruhun eylemi” olarak çıkar (s. 192).

Salih, babası Berber Ali'nin kavgaya karıştığı bir gün berber dükkânını açık unutarak babasının peşinden gider; dükkâna döndüğünde ise onun adı verilme- yen kişi veya kişiler tarafından soyulduğunu ve yağmalandığını görür.

“*Ağır Roman*” da bu şekilde birçok hırsızlık ve gasp olayına yer verilir. Reis, kumarhenelerden aldığı yanı sıra mahalle esnafından da haraç ister. Kolera Sokağı'nda gasp olayı sadece Reis tarafından değil aynı zamanda mahalle kabadayıları tarafından da gerçekleştirilir: “(...) *akşam gaspa çıkacak şoparlar, bıçaklayacakları adamların rahat ölmeleri için dillerinin ucunu tükürükleyerek bıçaklarının oluklarını temizliyorlardı.*” (Kaçan, 2012: 13).

Romanın baş kahramanı Salih de bu tarz gasp ve hırsızlık olaylarına dâhil olur. Sevgilisi Tina'nın geçimini sağlamak ve ona rahat bir yaşam sunabilmek için hileli zarlarla kumar oynar. Reis'in kumarhanesine giderek ondan haraç alır: “*Gili Gili Salih, en sevdiği üç arkadaşını yanına alıp Reis'in kumarhanesine baskın düzenledi. Gili'nin namını duyan Reis bir mikropluk yapmadan, Gili'nin istediği parayı verdi.*” (Kaçan, 2012: 85).

Freud'a göre insanı ölüm güdüsüyle birleştiren en güvenilir yol -alkol, uyuşturucu gibi şeylere duyulan- bağımlılıktır. Bağımlı kişilerin kendilerine ölümcül bir acı vermesine rağmen bağımlılıklarını devam ettirme sebepleri hazzın kendine eziyetle ayrılmaz bir biçimde içli dışlı oluşudur (Eagleton, 2012: 99). Kolera Sokağı'nda uyuşturucu tüketimi ve uyuşturucu satıcılığı yaygındır. Salih, özellikle kötü, olumsuz olayları unutmak için arkadaşlarının verdiği sigara benzeri uyuşturucuyu kabul eder ve onu içer. Salih, hap ve kokain de tüketir: “*Gecenin bir yarısında haplanıp peygamberleşince sokağa damladı. Gili'nin haplandığını gören arkadaşları 'Olacak şey değil, abimizi ilk defa ilaçlanırken görüyorum', diye karşılıklı söyleştiler.*” (Kaçan, 2012: 91). Salih, özellikle kendini yalnız hissettiği zamanlarda kokain kullanır. Beyaz tozu, “*sadık arkadaş*” olarak görür (Kaçan, 2012: 31).

“*Ağır Roman*” da uyuşturucu madde satımının nasıl gerçekleştiğine de değinilir. Bu işi yapan kişilerden biri de Salih'in babası Berber Ali'dir. Berber Ali, eşi İmine'nin davranışlarının giderek tuhaflaşmasından dolayı mahallede barınamayacağını düşündüğü için Kolera'yı terk eder ve zengin semtlerden birinde yaşamaya başlar. Berber dükkânını paravan yaparak uyuşturucu satıcılığından para kazanır. Kolay yoldan para kazanmanın tadını aldığı için ahlak anlayışını bir kenara bırakarak uyuşturucu satıcılığına devam eder: “*Sıradan işlerle uğraşmayacağından hap kırıp Eroin niyetine kerizlere satacaktı.*” (Kaçan, 2012: 97).

Madam Eleni, sevgilisi Berber Ali'nin kendisini terk etmesini hazme-demediği için ona bir kötülük yaparak intikamını almak ister. Cazibesini kullanarak komiseri kışkırtır ve Berber Ali'yi tutuklattırır. Berber Ali, nezaret-hanede işlediği ve işlemediği birçok suçla itham edilerek ağır işkencelere maruz kalır.

Madam Eleni, komiser ve polislerin keyfi sebeplerle Berber Ali'ye işkence etmesi, kötülüğün sıradanlığını ortaya koyar. Eagleton'ın kötülük tanımının kısıtlarına uygun biçimde, Kolera Sokağı'nda kötülüğe sebep olan olay ve durumlar alelade gerekçelerle vuku bulur.

Romanda "Kolera Canavarı" olarak adlandırılan seri katil, hem mahalle sakinleri hem polisler nezdinde hem de okuyucuya yansıtılış şekli itibariyle kötü bir karakter olarak sunulur.

2.3. Ağır Roman'da Olumlayıcı

Bir Faktör Olarak Yer Alan Kötülük Unsurları

İyi ve kötü kavramı, Kolera sakinlerinin kendi algılayış biçimleri doğrultusunda şekillenir. Romanda mutlak iyilik ve kötülüğün ayırdı net olarak yapılmamıştır. Bu durum Eagleton'ın insanda var olan 'algısal kötülük' anlayışının izdüşümüdür, denilebilir. Kolera'da, genel algıya göre kötü olarak nitelendirilebilecek hırsızlık, gasp, cinayet, cinsel sapkınlık, uyuşturucu kullanımı gibi şeyler gündelik yaşamın akışının bir parçası olarak görülür ve kötü olarak değerlendirilmez.

Kolera sakinlerinin kendi değer yargısına göre "iyi" kişiler "kötü" olarak, "kötü" olay veya kişiler ise "iyi" olarak algılanabilir. "Kötü" olarak düşünebileceğimiz toplum huzuru, can ve mal güvenliği açısından tehdit oluşturan kişiler, Kolera Sokağı'nda saygı duyulan ve takdir gören kişiler olarak karşımıza çıkar. Romanda kötü kişi ve olayların olumlayıcı bir unsur olarak varlık kazandığı birçok olay parçacığı yer alır.

Toplum ve devlet tarafından "kötü" olarak değerlendirilen kişiler, Kolera sakinleri için "iyi" olarak görülebilir: "*Hükümette kalemleri kırılmış, defterleri dürülüp bir rafa konmuş bu insanlar, Kolera'nın soluk kesen muhabbetlerinin ölmeyen devleriydiler.*" (Kaçan, 2012: 24). Bu noktada, Bataille, öldürme gibi eylemlerin toplumsal yasalarla düzenlemiş olan yaşamdan şiddetle de dışlandıdığına dikkat çeker. Ancak belirlenmiş bazı zamanlarda, örneğin bir savaş hâlinde, insanların öldürme eylemini hoş karşılayabileceğini belirtir (Bataille, 1993: 52). Benzer yaklaşımın izlerine Kolera Sokağı'nda da rastlanır. Salih, işlediği cinayetlerle tehlike ve dehşet saçan Kolera canavarından mahalle sakinlerini korumak için katil ile aynı yolu seçer. Mahallenin huzurunu, güvenliğini sağlama amacı güderken; Kolera canavarının ölümüne sebep olmakla bir bakıma kendisi de bir tehdit unsuru oluşturur. Kolera canavarını yakalayıp onun kulaklarını keser. Bu hareketi onun adını ölümsüzleştireceği için; cana kıyma pişmanlığının yanı sıra içten içe sevinç de duyar. Bu vaziyet, Eagleton'ın ölme ve öldürme arzusunun insana haz verdiği görüşü ile paralellik gösterir. Sonuçta Salih de bir cana kıyma kötülüğünü yapar. Fakat mahallelinin gözünde onun bu hareketi kötülük olarak değil iyilik olarak görülür. Salih, bu

eylemiyle Kolera sakinlerinin takdirini kazanır ve ona “Gılı Gılı” lakabını vererek namının yürümesi sağlanır. Görüldüğü gibi toplumsal sözleşmenin yasalarına aykırı olan cinayet eylemi -tıpkı savaş meydanlarında olduğu gibi- Kolera Sokağı sakinlerince hoş karşılanır.

2.4. Ağır Roman Kahramanlarının Kötücül Tutumu

Eagleton’a göre “[İ]şlerin memnun edici biçimde çözümleneceğini düşünmek için makul bir gerekçe yoksa, bunun tam tersini düşünmeyi gerektirecek bir neden de yoktur; dolayısıyla iyimserlerin inancı mesnetsizdir.” (2017: 13). Yersiz iyimserlik bir nevi kötülüktür. Zira sebep olacağı hayal kırıklığı neticesinde daha büyük yıkıma sebep olabilir. *Ağır Roman*’da böyle bir durumun yansımaları gözlemlemek mümkündür.

Toplumun huzurunu ve can güvenliğini tehdit eden kişilerin kol gezdiği, karanlık suç dünyasını ve koflaşmış düzenin hâkim olduğu, kötü olayların peş peşe yaşandığı Kolera Sokağı’nda, insanların geleceğe bakışı karamsar bir tutum içerir. *Ağır Roman*’da kahramanlar, içinde buldukları kötü durumdan ve bunalımdan çıkış yolu olarak intihar eylemini seçmişlerdir.

Emile Durkheim, intiharı şu şekilde tanımlar: “Ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinen yapılmış olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan, dolaylı sonucu olan her ölüm olayına intihar denir. İntihar girişimi ise yukarıdaki biçimde tanımlanan; ama ölüm sonucu doğmadan durdurulan edime denir.” (Durkheim, 2002: 25).

Ağır Roman’da intihar, gerçeklerden, kötü hayat şartlarından, aldatılmaktan, haksızlığa uğrama sonucu kendini çaresiz hissetmekten kaçış yolu olarak görülür.

Bataille, ölüm yaşamın koşulu olduğu için kötülüğün özü itibarıyla ölüme bağlı olduğunu ve bu yüzden de varlığı oluşturan ilkelerden biri olmasının kaçınılmaz olduğunu belirtir (2004: 28). Eagleton ise kötülüğün kökeninin metafizik olduğunu; çünkü kötülerin tamamen kötü olmaya yönelik tutum benimsediğini ve kötülüğün temelde bütünüyle bozulmaya yönelik olduğunu ileri sürer (2012: 20-21). Freud’un görüşlerinden, bilhassa “ölüm içgüdü” fikrinden yola çıkarak; kötülüğün temelde varlığı sonsuz kılamama sorununun neticesinde ulaşılan öldürme ve ölme eylemleriyle bağlantılı olduğunu savunur. Ona göre kötülük ölümle ilişkilidir. Ancak “Kötü kişinin öldürdüğü kadar kötülük yapan kişinin ölümüyle de ilgilidir.” (Eagleton, 2012: 21). Nurdan Gürbilek, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Huzur romanında Suad adlı kahramanın “dünyadaki zalim oyundan kurtuluşun yine zalim bir eylemden, insanın içindeki iyilik hâzinesini keşfetmesinin yolunun cinayetten geçtiğine inanan biri” olduğu için intihar ettiğini belirtir (2012: 61). *Ağır Roman*’da da kendi varlığını tamamlama

yaman, anlamlandıramayan; mutluluğu ve huzuru yakalayamayan kahramanlar, çareyi ölümdede bulur. Varoluşunu gerçekleştiremeyen kahramanlar intihar teşebbüsünde bulunarak kendilerini hiçliğin boşluğuna bırakır.

Salih'in babası Berber Ali, nezarethanede uğradığı ağır işkenceler sonunda akli dengesini kaybeder. Berber Ali, Kolera'da terk edilmiş bir binanın en üst katına çıkıp çırlı çıplak soyunur ve tüm gücüyle bağırır. Yaşadığı kötü olayların sonucunda gelecekte ümidini kesen Berber Ali, intihar girişiminde bulunur. Ancak bu teşebbüsünde başarılı olamaz. Daha sonra ise gerçek dostlarının kendisini mezarlıkta beklediğini söyleyerek Kara Zindan Mezarlığı yönünde ilerler.

Ağır Roman'daki intihar vakası sadece Berber Ali'nin eylemi ile sınırlı değildir. Romanın başkahramanı Salih, ağabeyi Reco'nun evden giderken geride bıraktığı ahlak ve felsefe kitaplarını okur. Bu kitapların etkisi ile Kolera'daki yaşamını, babasının annesine uyguladığı şiddeti ve Kolera eşrafının hayata bakış tarzını sorgulamaya başlar. Kitaplardan edindiği bilgiler doğrultusunda yaşadığı ortamı anlamlandırmaya çalışır. Salih, bu aşamada kendisini Kolera Sokağı'na yabancı hisseder ve ait olamama sorunu karşısında bocalar. Kendini bir çıkmazda hisseden Salih, karamsarlığa kapılarak intihar girişiminde bulunur. Fakat son anda kurtarılır ve yaşama yeniden tutunmaya çalışır. Bu sebeple mahallede saygın bir yere sahip olan "bitirimler" in arasına katılmaya karar verir. Bitirimlerin arasındaki yerini korumak ve namını geleceğe taşımak için büyük sorumluluk altına giren Salih, aynı zamanda mahallelinin de beklentilerine cevap vermek zorunda kalır. Bitirimler arasındaki yerini sağlamlaştırır ve mahalleye dehşet saçan Kolera canavarını öldürerek mahallelinin takdirini kazanır. Fakat çok âşık olduğu sevgilisi Tina'nın kendisini eski ustası Fil Hamit ile aldattığını öğrenince duyguları incinir ve büyük bir yıkım yaşar. Çareyi uyuşturucuda arayan Salih, bu yolla da tatmin olamaz. İlk intihar girişiminden sonra bir çıkış yolu olarak gördüğü yeni yaşantısında kendisi için hiçbir şeyin değişmediğini idrak eder. Babasının ölüm haberi ile derinden sarsılır. Yaşamındaki her şeyin her geçen gün daha kötüye gittiğini düşünen Salih, büyük bir karamsarlığa kapılır. Uğruna adam öldürmekten bile çekinmediği sevgilisinin ihaneti ve babasının ölümü ile derin bir bunalıma giren Salih, Arap Sado'nun yadigârı sustalı ile bileklerini keserek intihar eder. Kolera Sokağı'nı da kendini var edemeyen, aidiyet sorunu yaşayan Salih, yaşadığı olumsuz durumlarla baş etme gücünü kendinde bulamaz ve hiçliği yani ölümü seçer. *Ağır Roman*, bu şekilde bir intihar vakasının yarattığı kötümser bir hava içinde son bulur.

Romandaki intihar vakaları, güçsüz insanların özgürleşip güç kazanma isteği ile doğru orantılıdır. Eagleton'a göre intihar, bireyin kendi varlığı üzerinde yarı-Tanrısal bir üstünlük kurmaya çalışmasının uygulamasıdır (2012: 59). Tanrı'nın bile kendini öldürmesini engelleyememesi bireyde bir özgürlük alanı

yaratır. Yaşam (can) gibi sahip olduğun en kıymetli şeyden feragat edebilmek insana kendini güçlü hissettirir. “*İntihar, kendilerine hayat verdiği için Tanrı’yı bir türlü affedemeyenlerin sahte zaferidir.*” (Eagleton, 2012: 59). *Ağır Roman*’da Salih’in intiharı tercih etmesinde bu durum gözlemlenir.

3. Sonuç

Çalışmamızda, Metin Kaçan’ın *Ağır Roman* adlı eserinde “kötü” ve onun içerdiği birçok kavrama ilişkin bulgular ortaya konmuştur.

Romanda iyi-kötü karşıtlığı ekseninde gelişmiş olaylar, karanlık suç dünyasını ve koflaşmış toplumsal düzeni yansıttığının yanı sıra, Kolera sakinlerinin iyi-kötü algısının da gözler önüne sergilediği veriler yer alır. İyi-kötü kavramları, genel kabulün dışına çıkılarak onların değer yargılarına göre yeniden şekillendirilir ve Kolera’da “kötülük” kavramı içeren olay ve durumlar, olumsuz bir unsur olarak varlık kazanır. Bu vaziyet, Eagleton’ın insanın bünyesinde iyiliğin ve kötülüğün bir arada yer aldığı inancı ile paralel niteliktedir.

Cinayet, şiddet, fuhuş, uyuşturucu, kumar, gasp, hırsızlık, suç gibi yasaların ve genel ahlakın onaylamadığı şeyler, Kolera’nın sosyal yaşantısında olağan şeyler olarak yer alır. Romandaki bu tarz durumlar, Eagleton’ın ‘kötülüğün sıradanlığı’ görüşü ile örtüşür.

Toplumun huzurunu ve can güvenliğini tehdit eden kişilerin kol gezdiği, kötü olayların peş peşe yaşandığı Kolera’da, kötülüğün iyiliği tehdidinin kaçınılmaz olduğu algısından dolayı insanların geleceğe bakışı kötümserdir ve roman intihar eylemi gibi kötü bir olayla sonlandırılır. İnsanın sonsuz mutluluğu ve özgürlüğü elde etme amacı doğrultusunda ortaya çıkan varolma uğraşı, kendi sınırlarının ötesine varmayı hedeflemesi onu hiçliğe sürükler. Öldürme ve ölüm eylemleri ile varlığını pekiştirmek isteyen insan, kendini kötülük yolunda bulur. Eagleton’ın kötülükle ilişkilendirdiği “ölme ve öldürme içgüdü”nün *Ağır Roman*’da birçok açıdan yer aldığı sunulan örneklerle ortaya konulmuş ve kötülüğün bireyde ölme, öldürme içgüdüünü tetikleyebileceği neticesine varılmıştır.

Kolera Sokağı’nda, güveni ve huzuru sağlayacak mekanizmanın işleyiş düzeni bozuk; iyi ve masum kötü karşısında güçsüz ve savunmasızdır. Bundan dolayı insanların kendilerini var edebilmek için öldürmeyi ya da en azından sonu ölümle bitebilecek olaylara dâhil olmaları gerekir. Ancak bu şekilde aşagılanmışlık duygusunu yenebilme imkânı bulurlar.

Romanın başkahramanı Salih, kendini Kolera’ya ait hissedebilmek, Kolera’da varlığı ispatlamak ve yaşantısında mutlu olabilmek için iki cinayet işler. Sevgilisi Tina’nın yüzünü jiletleyen satıcısını ve Kolera canavarını öldürür. Fakat sonrasında gelişen olaylar, Salih’in aidiyetini gerçekleştirmesi ve mutlak

mutluluğu yakalamasını engeller. Salih, bu noktada ölüm eyleminde boyut değiştirir. Yaşadığı olumsuz durumlarla baş etme gücünü kendinde bulamadığı, var olma sorununu aşamadığı için intihar eder. Romandaki ölüm ve öldürme eylemleri var olma çabası içerisindeki “*mağdurların dili*”dir. Kolera So-kağı’nın sakinleri için kötülük vazgeçilmez bir tutum olarak tezahür etmiş ve Eagleton’ın vurguladığı gibi yaşamlarında sıradanlık kisvesi altında kabul görmüştür.

KAYNAKÇA

- Akarsu, Bedia (1994), *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Alt, Peter Andre, (2016), *Her Şeyin Başlangıcı: Şeytanın Düşüşü ve Kötünün Doğuşu*, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Arendt, Hannah (2009), *Kötülüğün Sıradanlığı*, çev. Özge Çelik, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Atabek, Erdal (1989), *Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Bataille, Georges (1993), *Erotizm*, Onur Yayıncılık, Ankara.
- Bataille, Georges (2004), *Edebiyat ve Kötülük*, çev. Ayşegül Sönmezay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bourdieu, Pierre (2018), *Eril Tahakküm*, çev. Bediz Yılmaz, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Durkheim, Emile (2002), *İntihar*, çev. Özer Ozankaya, Cem yayınları, İstanbul.
- Eagleton, Terry (2012), *Kötülük Üzerine Bir Deneme*, çev. Şenol Bezci, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Eagleton, Terry (2017), *İyimser Olmayan Umut*, çev. Emine Ayhan, Ayrıntı Yayınları İstanbul.
- Gürbilek, Nurdan (2012), *Kötü Çocuk Türk*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Gürbilek, Nurdan (2013), *Mağdurun Dili*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kaçan, Metin (2012), *Ağır Roman*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Ozankaya, Özer (1995), *Temel Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Şen Sönmez, Ürün (2016), *Türk Romanında Kötülük – Başlangıçtan 1950’ye*, Yitik Ülke Yayınları, İstanbul.
- Werner, Charles (2000), *Kötülük Problemi*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.